

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De basis op orde: naar écht sociaal rentmeesterschap

Wat voor economie willen wij zijn en welke rol is daarbij voor de overheid en de samenleving zelf weggelegd? Naast de goede initiatieven uit de samenleving is er behoefte aan een meer aanwezige overheid met visie, die normerend is als het moet en zich als een échte sociaal rentmeester gedraagt.

door Karien van Gennip De auteur is minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Een samenleving die mensen gelijkwaardige kansen biedt. Waar inzet en prestaties worden beloond, met ruimte voor innovatie. En waar een vangnet bestaat voor als het tegenzit, om kwetsbaren te beschermen. Het zijn deze drie waarden die de leidraad vormen voor mijn ministerschap, omdat ze zorgen voor een maatschappij met veerkracht en perspectief. De vraag is alleen: hebben we de afgelopen decennia als goede rentmeesters voor die waarden gezorgd? Zijn we nog dat land van ‘omzien naar elkaar’? Een land van solidariteit en saamhorigheid; een land van eerlijk delen, waar verantwoordelijkheid nemen wordt gewaardeerd? En houden we voldoende rekening met de volgende generaties? Kortom: hebben we de basis wel op orde?

Deze vragen verdienen een hoopvol antwoord. We leven immers in een welvarend land, de werkloosheidscijfers (343.000) zijn gehalveerd ten opzichte van tien jaar geleden,¹ we staan op de vijfde plaats van gelukkigste landen ter wereld, onze gezondheidszorg behoort nog altijd tot de mondiale top. Niets aan de hand, zou je zeggen. ‘Ga zo door.’ Toch schuurt dit beeld met de praktijk, waar wel degelijk sprake is van scheidslijnen die dwars door onze maatschappij lopen. En die, als we nu niets doen, een deuk slaan in ons gezamenlijke toekomstperspectief. In het vertrouwen van mensen, of er nog wel geluisterd wordt naar hun zorgen, of hun kinderen het beter zullen hebben. Dat hebben we dus laten gebeuren. Denk bijvoorbeeld aan de verschaalde voorzieningen in delen van het land, of aan jongeren die amper een eigen woning kunnen kopen, waardoor zij een ‘uitgesteld leven’ gaan leiden en later aan kinderen beginnen. Deze kloven zijn volgens de Sociaal-Economische Raad (SER) de afgelopen jaren eerder toegenomen dan andersom.² Ook het rapport *Voor heel Nederland* van de CDA-Tweede Kamerfractie, over sterke steden en vitale regio’s, toonde dit feilloos aan, gecombineerd met een visie die verder vooruitkijkt dan de dag van morgen.³

Vaklui gezocht

Naar een eerlijke arbeidsmarkt

Deze disbalans is al jarenlang zichtbaar op onze arbeidsmarkt, waar – met alle gevolgen van dien – de flexibilisering is doorgeschoten. Ruim veertig procent van de werkenden heeft geen vast contract. Daar zitten zzp'ers tussen die goed verdienen, maar ook onzekere nuluren- en oproepcontracten. Veel mensen weten niet of ze de volgende maand de huur wel kunnen betalen. Jongeren stellen hun toekomstplannen uit. Terwijl werk bruggen hoort te slaan tussen mensen, is er nu juist sprake van een kloof langs contractvormen. Onderzoek van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) geeft aan dat Nederlandse jongvolwassenen tussen 18 en 35 jaar zich serieus zorgen maken over hun financiële en maatschappelijke toekomst.⁴ 'Alles wijst erop dat de flexibilisering van de arbeidsmarkt een cruciale rol speelt', aldus onderzoeker Lin Rouvroye.⁵ Tegelijkertijd leven er zorgen bij het midden- en kleinbedrijf (mkb) of het nog wel loont om iemand in vaste dienst te nemen. Terwijl het van vitaal belang is dat ondernemers – de ruggengraat van onze economie – ook in de toekomst durven ondernemen, investeren, mede door talent aan zich te binden.

Het onderstreept wat eerder de commissie-Borstlap⁶ en daarna de SER⁷ al concludeerden: dit vraagt om een grondige hervorming. Daarom zijn de afspraken over de arbeidsmarkthervorming die ik recent heb gemaakt met werkgevers én werknemers voor een eerlijkere arbeidsmarkt van groot belang. Schijnzelfstandigheid

en de wildgroei aan flexbanen wordt een halt toegeroepen, ondernemerschap wordt gestimuleerd en aantrekkelijk gehouden. Baanzekerheid en een gezond mkb vormen immers de basis voor een sterke

Baanzekerheid en een gezond mkb vormen de basis voor een sterke middenklasse

middenklasse. En, misschien wel net zo belangrijk: dit maatregelenpakket laat zien dat we het nog kunnen in Nederland, ook in lastige tijden: grote kwesties met elkaar aanpakken, vanuit de poldergedachte én met een gemeenschappelijke visie voor de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen.

Verder vooruit: wat voor economie willen wij zijn?

De samenleving die ik voor ogen heb, komt niet tot stand als we alleen de markt zijn gang laten gaan. Dat hebben de afgelopen jaren aangetoond. Kijk alleen al naar de manier waarop wij met onze arbeidsmigranten omgaan: dat is Nederland-onwaardig. Daarom werk ik hard aan een nieuw certificeringsstelsel om malafide uitzendbureaus aan te pakken, als onderdeel van de aanbevelingen van de commissie-Roemer in het rapport *Geen tweederangsburgers*.⁸ Ook komt het kabinet met wet- en regelgeving om arbeidsuitbuiting strenger te bestraffen en ligt er de Wet goed verhuurderschap om misstanden rond huisvesting te voorkomen. We verhogen de waarde van werk, met de recente historische verhoging van het wettelijk minimumloon.

We zijn het aan onze stand verplicht om hier grip op te krijgen. De lusten voor sommige werkgevers, de lasten voor de samenleving: dat kan niet. De leefbaarheid van bepaalde wijken staat serieus onder druk. Dat betekent ook dat we voor de lange termijn moeten durven nadenken over de vraag wat voor economie we willen zijn.

Welke banen horen daarbij? Is nog een nieuw distributiecentrum écht nodig? Of zou de focus meer moeten liggen op de grote uitdagingen en transities van de toekomst? Denk aan klimaat en energie, maar ook aan digitalisering. Het kabinet heeft onlangs het Actieplan Groene en Digitale Banen gepresenteerd, naast de brede aanpak om arbeidsmarktkrapte tegen te gaan. Betere arbeidsvoorwaarden, het verbeteren van de ‘matching’, zichzelf levenslang ontwikkelen, het stimuleren van innovatie en een betere aansluiting van het initieel onderwijs op de arbeidsmarkt spelen daarbij een cruciale rol. Dit vraagt echt om een gezamenlijke aanpak van werkgevers, werknemers, onderwijs en overheid. Tot slot mogen we niet naïef zijn over de gevolgen van migratie en vergrijzing. Dat moet een bewuste keuze zijn, met oog voor het draagvlak en de behoefte van de Nederlandse samenleving. Niet voor niets heb ik de Staatscommissie Demografische ontwikkelingen 2050 ingesteld, onder leiding van Richard van Zwol.

Om terug te komen op de eerder gestelde vraag: zijn we nog dat land van ‘omzien naar elkaar’? Ja, daar geloof ik heel sterk in. Zo zie ik veel mooie initiatieven en voorbeelden voorbijkomen

uit de samenleving zelf. De manier waarop vele Oekraïense ontheemden zijn opgevangen, in huis genomen en aan werk geholpen, is hartverwarmend.

Dan gaat het vooral om

vrouwen en kinderen, die gevlucht zijn voor oorlog en geweld. Maar de basis weer op orde te krijgen, vraagt wel om een koerswijziging. Een meer aanwezige overheid met visie, die normerend is als het moet en zich als een échte sociaal rentmeester gedraagt. Zodat burgers zich gehoord voelen en betrokken zijn. En de generaties hierna er de vruchten van plukken. Laten we daar vol voor gaan.

We mogen niet naïef zijn over de gevolgen van migratie en vergrijzing

-
- 1 Centraal Bureau voor de Statistiek, ‘Werkloosheid in april afgenomen’, cbs.nl, 17 mei 2023.
 - 2 Sociaal-Economische Raad, *Veelbelovend. Kansen en belemmeringen voor jongeren in 2021* (Advies 22/02). Den Haag: SER, 2022.
 - 3 CDA-Tweede Kamerfractie, *Voor heel Nederland. Over sterke steden en vitale regio’s*. Den Haag: CDA, januari 2023.
 - 4 Lin Rouvroye, ‘Bestaans(on)zekerheid in de ogen van jongvolwassenen’, *Demos: Bulletin over Bevolking en Samenleving* 39 (2023), nr. 5, pp. 1-4.
 - 5 Joost van Velzen, ‘Flexibele arbeidsmarkt geeft jongvolwassenen kopzorgen’, *Trouw*, 23 mei 2023.
 - 6 Commissie Regulering van Werk, *In wat voor land willen wij werken? Naar een nieuw ontwerp voor de regulering van werk. Eindrapport van de Commissie Regulering van Werk*. Den Haag, 23 januari 2020.
 - 7 Sociaal-Economische Raad, *Zekerheid voor mensen, een wendbare economie en herstel voor samenleving*. Sociaal-economisch beleid 2021-2025 (Advies 21/08). Den Haag: SER, 2021
 - 8 Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, *Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan. Rapport*. Den Haag, 30 oktober 2020.